

[Anden næstformand]

mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 160:

Forslag til lov om tilskud til afvikling af studiegæld og om eftergivelse af studiegæld.

Af undervisningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 14/1 87).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 7 og 8 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 94:

Forslag til folketingsbeslutning om renteletelse og gældssanering af studiegæld.

Af Estrup (RV) m.fl.

(Fremsat 20/1 87).

8) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 95:

Forslag til folketingsbeslutning om gældssanering for studiegældsramte.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.

(Fremsat 20/1 87).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne takke formanden for, at disse tre forslag kan behandles samtidig. De vedrører jo samme alvorlige sag, nemlig spørgsmålet om, hvorledes samfundet kan komme de hårdest gældsramte til hjælp på en rimelig og samtidig retfærdig måde.

Nemt er det ikke, det kan jeg tale med om, og jeg skal da være den første til at beklage, at regeringens forslag blev et par måneder forsinket i forhold til den oprindelig fastlagte tidsplan.

Til gengæld vil jeg påstå, at der ligger meget dybe overvejelser bag regeringens forslag. Det, der er opgaven, er at skabe en mulighed for at afskaffe eller begrænse håbløs gæld, uden at der derved bliver skabt uretfærdigheder i forhold til den meget store gruppe af

tidligere studerende, som på trods af vanskelige vilkår overholder deres forpligtelser. Dette er problemet i en nøddeskal, når man taler om gældssanering eller eftergivelse af studiegæld for studiegældsramte.

SF foreslår, at der skal tilbagebetales på studiegæld i en 10-års periode med 15 pct. af den del af indkomsten, der overstiger højeste dagpengesats, som er på ca. 105.000 kr. Af en løn på f.eks. 200.000 kr. skal der således anvendes ca. 15.000 kr. om året til tilbagebetaling af studiegæld. Efter 10 år slettes resten af gælden. Ordningen skal gælde for al studiegæld, uanset om den er overtaget af Hypotekbanken.

Om dette forslag vil jeg for det første sige, at en 10-års periode harmonerer dårligt med den eksisterende afviklingsperiode på 15 år. For det andet vil jeg bemærke, at en ubetinget sanering, efter at der er betalt 15 pct. i 10 år, ikke ansporer til, at den enkelte gør sit yderste med hensyn til tilbagebetaling, og den giver heller ikke noget særligt incitament til at begrænse låntagningen. Man kan altså frygte misbrug, hvis man vedtager SFs forslag. Det bliver en dyr ordning og en uretfærdig ordning, uretfærdig over for alle de mange – og det er jo det store flertal – som lever op til deres forpligtelser, og som ofte er betydeligt dårligere stillet end dem, der misligholder deres lån. Derfor er regeringen betænkelig ved SFs forslag, om end vi ikke betvivler de gode hensigter, der ligger bag.

Det Radikale Venstre foreslår et rentetilskud, der tildeles automatisk for studiegæld, hvorom der er truffet afviklingsaftale i pengeinstitutterne. Eventuelt kunne man tænke sig en rentesikringsordning magen til den. Det Radikale Venstre har foreslået for lån i uddannelsestiden, men som imidlertid ikke er nærmere defineret.

For gæld i Hypotekbanken foreslår Det Radikale Venstre en gældssanering efter konkret vurdering efter en karenstid på 2 år. Den samlede afdragsperiode for gældssanering må højst være 10 år. Studiegæld, som ikke er afviklet efter udløbet af garantiperioden på 15 år, overtages af Hypotekbanken og saneres efter ovenstående regler.

Det Radikale Venstres forslag ligner på en række punkter regeringens forslag, men mangler noget af den balance, som vi har betragtet som særdeles vigtig. F.eks. vil de regler, som er skitseret for sanering i Hypo-

[Undervisningsministeren]

tekbanken, kunne medføre, at de gældstynge­de flygter fra pengeinstitutterne i utide, altså at der opstår et motiv til bevidst at misligholde lånene, og det har jo aldrig været meningen; det er der heller ingen her i salen der ønsker. Hvorfor skulle man blive i pengeinstituttet og afvikle sin gæld over 15 år, hvis man ved at misligholde kan blive saneret efter højst 10 år? Det synes jeg er et problem.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at stort set alle lån er afviklet inden garantiperiodens udløb. Det Radikale Venstres forslag under punkt 4 vil derfor kunne medføre, at tilbagebetalingen bevidst trækkes i langdrag, og det er der jo ingen af os der ønsker.

For så vidt angår rentetilskud pr. automatik vil der blive tale om et tilskud til alle uanset trang, og det kan blive en dyr løsning og er næppe rimeligt, for nogle får jo ganske gode indtægter og derved ganske gode muligheder for at klare også en meget stor studie­gæld. Dem skal vi jo ikke hjælpe.

Jeg vil gerne til slut gentage, at Det Radikale Venstres forslag på mange punkter ligner regeringens. Jeg mener bestemt, at vi kan opnå enighed om noget, der ligger i omegnen af regeringens og Det Radikale Venstres forslag. Det afgørende er, at vi bruger de penge, vi vil bruge, sådan, at de kommer lige nøjagtig den hårdest ramte gruppe til hjælp, uden at vi hjælper alt for mange, som kunne have hjulpet sig selv, og uden at vi skaber et motiv til at misligholde, selv om man egentlig godt kunne overholde sine forpligtelser. Det er vel sagen i en nøddeskal. Det er lettere sagt end gjort, det skal jeg være den første til at indrømme. Regeringens forslag er altså udtryk for den balance, som vi mener man bør finde mellem disse modstridende hensyn, og jeg håber, at et flertal vil kunne gå ind i nogle konstruktive drøftelser, som fører til noget, der ligger i nærheden af det, regeringen har foreslået.

Erling Olsen (S):

Når det drejer sig om uddannelsesstøtte og gældssanering, har vi drøftet og konstrueret her i Tinget i meget lang tid. Det kan de studie­gældsramte ikke leve af. Nu nærmer vi os det tidspunkt, hvor der må træffes en afgørelse, og jeg mener, at de tre forslag, der er til behandling i dag, må være de sidste ind-

læg i debatten, før der sker noget. Jeg mener også, at studiestøtteproblemet og gældssaneringen må finde en samlet løsning, og at principperne herfor under udvalgsarbejdet må blive aftegnede meget snart.

Om selve gældssaneringen vil jeg sige, at tager man vores studieforslagsstøtte med gældssanering indbygget, ligner det ganske meget det, der er kommet fra SF, for vores udgangspunkt er, at af det, man tjener ud over dagpengene, skulle man, omsat til dagens terminologi, bruge den ene halvdel til skat, og den anden halvdel skulle man hugge lige over og bruge dels til sig selv, dels til afdrag på sin studie­gæld. Dette betyder, oversat til SF-forslagets terminologi, at vores forslag ikke ligger på en 15 pct.s sats, men på en 25 pct.s sats.

Hvis det kombineres med den støtte, der er håb om efter det radikale forslag om ændring af uddannelsesstøtten, vil studie­gælden for praktisk taget alle uddannelsessøgende være afviklet, inden der er gået disse 10 år. Derfor synes jeg, det er en helt rigtig tankegang, at man siger: man skal ikke trække mere end 10 år med renter og afdrag. Når de 10 år er gået, gør man op: hvad har du tjent i den mellemliggende periode? Hvad burde du have betalt efter vores 25 pct.s regel? Hvad har du betalt? Har du betalt mindre, så hænger du på resten, og har du levet op til det her, stryger vi resten af studie­gælden.

Det afgørende er, at der nu foreligger nogle forslag, men jeg føler ikke, at vort forslag ligger særlig tæt på regeringens forslag – for at sige det mildt. Jeg føler derimod, at det er meget nemt at finde en fællesnævner for de Radikales forslag, SFs forslag og vores, og nu tror jeg, vi har pligt til ikke at drøfte og konstruere mere, men at sætte os ned og få noget praktisk ud af det, sådan at vi kan få løst dette meget påtrængende problem for de studie­gældsramte.

Connie Hedegaard (KF):

Indledningsvis skal jeg meddele, at jeg også taler på CDs vegne, da CDs ordfører ikke kan være til stede.

Det er jo meget naturligt, at regeringens forslag er det mest gennemarbejdede, men det er da glædeligt at kunne notere, at der i det radikale forslag er en hel række paralleller til regeringens, og det viser så også, at der

[Connie Hedegaard]

må være udsigt til, at vi nu på det grundlag får flertal for at få taget hul på en løsning af det utrolig alvorlige problem, som studiegælden er for mange mennesker.

Problemerne er velkendte. Der er en stor gruppe mennesker i vort samfund, som har enorme vanskeligheder med at tilbagebetale deres studiegæld, ja, nogle har været nødsaget til at opgive, hvilket selvsagt lægger en alvorlig skygge over deres liv og deres fremtidige økonomiske muligheder.

Hvem er så denne gruppe? Ja, nogle er tilbøjelige til at afskrive den som en flok uansvarlige, der jo bare kunne have ladet være med at optage lån. Jeg synes, det er vigtigt at understrege, at gruppen af studiegældsramte er uhyre forskelligartet sammensat. Nogle var måske uforudseende eller valgte at skubbe problemet foran sig, men mange har rent faktisk ikke haft andre muligheder, hvis de overhovedet ville have en uddannelse. F.eks. på grund af forældrenes indtægtsforhold kombineret med et utilstrækkeligt støttesystem fik de aldrig så meget som en krone i stipendier, og så var der kun erhvervsarbejde og/eller studielån tilbage. Det var simpelt hen betingelserne for at få en uddannelse, og for den gruppe måtte den fremtidige økonomi selvsagt komme i anden række.

Mange af disse tog også lån på et tidspunkt, hvor renteniveauet var markant under det, det kom op på, før denne regering kom til i september 1982. Da var renteniveauet for studiegæld oppe på 16,5 pct. Nu er vi kommet ned på 11-12 pct., men det er jo en ringe trøst, når først rentetaksameteret tikker for fuldt drøn.

Med i billedet hører også dem, der optog studielån, fordi det i en årrække kunne betale sig at optage de trods alt i forhold til andre typer lån favorable studielån, og så kunne man investere pengene i obligationer, fast ejendom eller lignende. Jeg nævner denne sidste gruppe, fordi den også hører med i billedet, og fordi vi skal have det med i baghovedet, når vi taler om gældssanering og principper.

Gruppen af studiegældsramte er utrolig varieret sammensat; den rækker fra dybt ulykkelige mennesker med udsigt til håbløs gæld mange år frem i tiden til folk, der vel har en stor studiegæld, men som i dag er ganske veletablerede.

Over for gruppen af studiegældsramte står så gruppen, der hutlede sig igennem, levede på en pind måske, knoklede med at få erhvervsarbejde og studier til at gå op i en højere enhed, uden at det gik afgørende ud over studierne, den, der led afsavn, den, der kom sent i gang med at etablere sig familie- og bolig-mæssigt osv., fordi de for alt i verden ville undgå studiegæld. Den gruppe er det for Det Konservative Folkeparti vigtigt ikke at glemme i den nuværende debat om gældssanering. For os er det væsentligt at finde en måde at hjælpe de håbløst gældsramte på, som virker mindst muligt stødende på gruppen, der bevidst undlod at optage lån. Den gruppe må ikke føle sig gjort til grin, når vi nu vedtager en forbedring af hjælpen til de studiegældsramte.

Det er også lidt af baggrunden for, at vi fra konservativ side har ønsket, at vi skal være varsomme med at lade f.eks. overgang til Hypotekbanken være eneste kriterium for en egentlig gældssanering. Der er masser af færdiguddannede, som ikke – endnu i hvert fald – står i Hypotekbanken, men som har store problemer med at klare deres forpligtelser, og som knokler, fordi de bl.a. af principielle grunde for alt i verden ønsker at klare deres forpligtelser.

Derfor er vi glade for, at det i ministerens bemærkninger til lovforslag nr. L 163 fremhæves, at der i administrationen af gældssaneringsordningen skal sikres den størst mulige parallelitet i behandlingen af folk henholdsvis i og uden for Hypotekbanken.

At der er mennesker, der ikke har nogen rimelig udsigt til nogen sinde at kunne tilbagebetale deres gæld, er et faktum, hvilket tydeligt er fremhævet i rapporten fra Finansministeriets udvalg; det er folk, der er på social bistand eller invalidepension, eller som på anden måde ikke har udsigt til en indtægt, der vil sætte dem i stand til at tilbagebetale en studiegæld. Det er indlysende rimeligt, at de efter en individuel vurdering får mulighed for gældssanering og dermed slipper for at slæbe rundt på en gæld til samfundet resten af deres liv.

Vi forstår også, at andre kan have forhold, der nødvendiggør en delvis gældssanering, men i øvrigt vil vi gerne under udvalgsarbejdet have klarlagt, hvilke kriterier der egentlig danner baggrund for overgangen til Hypotekbanken.

[Connie Hedegaard]

Hvad rentetilskudsordningen angår, deler vi regeringens opfattelse af det ønskelige i at forbedre den. Princippet om at give et tilskud til den færdiguddannede, som så forhåbentlig får lettet tilbagebetalingsmulighederne, finder vi udmærket, også fordi det derved indirekte erkendes, at det alt for høje renteniveau er et hovedproblem for hovedparten af låntagerne. Vi har en lille betænkelighed ved, i højere grad end det allerede er tilfældet i dag, at gøre rentetilskud indtægtsgraderet. Bl.a. har vi en del ting, vi ønsker belyst med hensyn til faren for samspilsproblemer.

Jeg har allerede sagt, at det radikale forslag og regeringens har mange principielle lighedspunkter, hvilket de betragtninger og overvejelser, der kommer frem i bemærkningerne, viser. Jeg tror, vi er nogenlunde enige om, hvad det er, vi vil, og hvad det er, vi skal passe på her.

En bemærkning i det radikale forslag vil jeg godt kommentere. Det er problemet med, at der er så forholdsvis få, der søger rentetilskud. Det kan vi også godt undre os over, men vi synes dog ikke, det giver anledning til, at man skal give rentetilskud automatisk. Som et minimum må det da kunne forventes, at folk søger om tilskud, såfremt de måtte have brug for det for at klare deres forpligtelser.

I øvrigt vil jeg godt sige her, at vi synes, det er positivt, at informationen om rentetilskudsmulighederne er forbedret. Man må håbe, at det hjælper flere i år, end tilfældet har været tidligere.

Jeg kan helt tilslutte mig ministerens kritiske bemærkninger om SFs forslag, så det skal jeg ikke sige mere om.

Vi synes, at regeringens forslag er et godt udgangspunkt for at få taget hul på dette alvorlige problem, som vi lige så godt først som sidst kan finde en løsning på. Det løser i hvert fald ikke sig selv, men bliver kun værre, jo længere vi venter.

Til sidst skal jeg da ikke undlade at nævne det glædelige i, at der med regeringens SU-reformforslag er lagt op til, at fremtidig produktion af håbløst gældsramte færdiguddannede ophører én gang for alle.

Helge Sander (V):

Det skorter ikke på forslag om, hvordan studiegældsramtes problemer skal løses. Det

har åbenbart været magtpåliggende for både Det Radikale Venstre og SF at fremkomme med hver sit beslutningsforslag, selv om undervisningsministeren har fremsat sit lovforslag til løsning af problemerne.

Vi er i Venstre opmærksomme på, at nogle har ondt i studiegælden. Mange har opgivet at betale deres studiegæld tilbage, selv om det ofte ikke er så forfærdelig mange penge, der skyldes. 60 pct. af dem, hvis gæld er overtaget af Hypotekbanken, skylder mindre end 50.000 kr.

Venstre vil gerne være med til at lette byrden for dem, der er hårdt ramt af en stor studiegæld. Vi støtter derfor undervisningsministerens forslag til en ændring af rentestøtteordningen, således at der gives mest til dem, der tjener mindst. En sådan ordning vil være til gavn for de svage stillede.

Det er imidlertid ikke altid nok at yde rentetilskud. I nogle situationer kan det være nødvendigt at sanere studiegælden for at give de berørte en chance for at slippé ud af gælden.

Jeg vil gerne understrege, at det for Venstre er helt centralt, at den enkelte bærer ansvaret for sine handlinger. Det gælder også for dem, der optager studielån. Som overvejende hovedregel skal den enkelte ikke kunne overlade forpligtelserne til staten. Frihed under ansvar er en mærkesag for os, men der er undtagelser, hvor det er bedst, at gældsforpligtelsen eftergives helt eller delvis. Derfor støttede Venstre i sin tid indførelsen af muligheden for at få saneret en håbløs gæld efter konkursloven.

Det er vigtigt for os at sikre, at der ikke sker en forskelsbehandling, når nogle skal have eftergivet en studiegæld. Den, der spinker og sparer for at betale sin studiegæld tilbage, skal ikke straffes ved at se, at andre mere eller mindre vilkårligt går fri. Der må derfor indsættes et værn, som forhindrer en forskelsbehandling. Det skal også være et værn, der hindrer misbrug af ordningen, sådan at der ikke spekuleres i muligheden for at få gældssanering. Vi støtter derfor undervisningsministerens forslag om en 10-årig karenstid, sådan at gælden skal have været overtaget af Hypotekbanken i 10 år, før den kan saneres administrativt. Der vil jo stadig væk være mulighed for gældssanering ved skifteretten efter konkurslovens regler.

[Helge Sander]

Det Radikale Venstre ønsker med sit beslutningsforslag at sikre, at der er adgang til at sanere studiegæld efter samme regler som anden gæld ved skifterettens medvirken. I praksis er der allerede sket sanering af studiegæld ved skifteretterne. Der synes at have været en vis forskel på, hvordan ansøgninger om sanering af studiegæld er blevet behandlet. Det har nok været lettere at få saneret studiegæld ved visse skifteretter end ved andre. Der er imidlertid intet underligt i, at der ikke er anlagt helt den samme praksis ved domstolene her i starten. Når noget nyt indføres som f.eks. gældssanering, prøver man sig frem i praksis, og indtil der kommer nogle ledende domme fra landsretterne og fra Højesteret, vil samme type sager i et vist omfang blive behandlet forskelligt.

Jeg tror derfor ikke, vi skal gribe ind på nuværende tidspunkt. Landsretterne er begyndt at afsige kendelser om sanering af studiegæld, så der bliver forhåbentlig snart anlagt samme praksis over hele landet.

Man kan ikke sige, at SFs beslutningsforslag er præget af eftertænkksomhed. Tværtimod synes det, som om forslaget er blevet udarbejdet temmelig hurtigt, måske for at give offentligheden det indtryk, at dette problem optager også SF ganske meget.

Jeg vil gerne sige om de hårde ord, at det altså ifølge SFs forslag er meningen, at folk, der har en studiegæld, skal have denne saneret, når de i en 10-årig periode i nettorenter og -afdrag har betalt en vis andel af den del af indkomsten, der overstiger højeste dagpengesats. SF giver ingen sociale argumenter for, at restgælden skal slettes, når der er blevet betalt i en vis årrække.

Jeg vil derfor gerne spørge SFs ordfører, om det er meningen, at den, der f.eks. tjener 300.000–400.000 kr. om året, også skal have slettet sin gæld, når han har betalt i de 10 år. Det ville forekomme mig at være at tage fra de fattige og give til de rige.

Hvis SFs forslag gennemføres, kan man være sikker på, at ingen vil aftale en kortere afviklingsperiode end det antal år, som garantperioden udgør.

Vi giver altså vor fulde støtte til undervisningsministerens lovforslag og vil da også gerne trods forsinkelsen fra ministerens side lykønske med, at hans forslag kom en uges tid før de to andre forslag, som er til debat samtidig her i salen.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Hr. Helge Sander talte om at tage ansvaret for sine egne handlinger. Problemet vedrørende gældssaneringen er jo netop, at forudsætningerne skiftede. Et menneske tog et lån, fordi det skulle have nogle penge, mens det studerede, måske fordi dets forældre ikke havde råd til at støtte det. Af en lang række sociale grunde blev lånet taget. Så galoperede renten, forudsætningerne skiftede, arbejdsløsheden kom, og det menneske, der tog et lån på 60.000, 70.000, 80.000 kr., stod lige pludselig med en gæld, der var firedoblet. Er det den enkeltes egen skyld, og hvordan kommer det at tage ansvaret for egne handlinger ind dér?

Jeg vil lige påpege, at dette problem var der faktisk folk i Folketinget der pegede på, allerede da man i sin tid kom med loven, som man nu står her og kigger tilbage på, fordi den har haft denne dårlige virkning. Der var nogle, der allerede dengang vidste, at sådan kunne det risikere at ende, men alligevel vedtog man loven herinde i Folketinget. Er det det enkelte menneskes egen skyld?

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Fru Elisabeth Bruun Olesen har jo ret i forløbet, når vi ser på mulighederne for ansættelse og ikke mindst på rentesatserne.

Men det, der er det centrale, og det, som jeg forsøger at belyse, er det, som så glimrende blev sagt både af undervisningsministeren og af fru Connie Hedegaard, nemlig at der er nogle, der har formået at betale tilbage, og at de, der har gjort det, ikke skal stilles dårligere end dem, der nu skal have hjælp. Det er det, vi synes er det centrale i dette.

Det er da rigtigt, at der er nogle, for hvem det er et stort og uoverskueligt problem, det lægger vi ikke skjul på, og derfor siger vi også i dag, at dem skal vi hjælpe. Men vi synes bare, det er vigtigt, at vi hjælper dem, der virkelig har behov, således at de, der selv har løst problemet, ikke kan føle sig snydt bagefter.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

[Elisabeth Bruun Olesen]

Jeg vil sige, at udtalelserne fra hr. Helge Sander viser, at han er komplet uden forståelse for de meget forskelligartede situationer, folk står i. Man kan faktisk godt tjene 200.000 kr. uden at kunne betale en stor studiegæld, f.eks. fordi man har valgt at få et par børn. Man kan også have en indtægt, der er mindre, og en studiegæld, der er meget større, men som man godt kan betale, fordi man lever på en anden måde, måske har man været nødt til at fravælge børn, eller man har taget to job.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Det er ganske rigtigt, og derfor skal vi også hjælpe individuelt.

Nu nævner fru Elisabeth Bruun Olesen 200.000 kr., men der er jo også nogle, der kommer op på at tjene betydelig mere. Det var det, jeg fremdrog i mit eksempel, og som SFs ordfører måske vender tilbage til senere. Der kan være nogle, der tjener op til 300.000-400.000 kr., og vi synes i hvert fald, det er principielt forkert, at gælden skal eftergives, bare fordi man er kommet ud over tidsfristen på f.eks. 10 år.

Rahbæk Møller (SF):

Jeg skal kommentere bemærkningerne om SFs forslag i et senere indlæg. Her vil jeg blot komme med nogle bemærkninger dels om regeringens lovforslag, dels om De Radikales forslag.

Regeringens lovforslag kan vi ikke støtte af følgende grunde: vi finder det fundamentalt rigtigt, at vi behandler folk ens, uanset om de stadig væk betaler af på deres gæld eller de har opgivet og ladet gælden overgå til Hypotekbanken. Hvis man favoriserer dem, der har sluppet tovet, i forhold til dem, der endnu piner sig, krænker man retsbevidstheden – det er der flere af de borgerlige ordførere der har været inde på, og det er jeg sådan set enig i. Men hvis man gør det modsatte og favoriserer dem, der endnu holder ud, i forhold til dem, der har sluppet tovet, skaber man A- og B-mennesker, og det er netop det, regeringens forslag gør i en ekstrem grad. Man giver en opmuntring til dem, der fortsætter med at betale, men de, der er overgået til Hypotekbanken, skal vente 10 år, før de får at vide, om de er købt eller solgt.

Det vil sige, at de, der er trådt ned i skidtet, skal trædes endnu længere ned. Det kan vi ikke gå med til.

Jeg vil også godt sige, at den foreslåede 50.000 kr.s grænse ikke er rimelig for alle. For dem, der har et godt job og en god indkomst, er en gæld på 50.000 kr. vel overskuelig, men for mange andre kan den være ganske uoverskuelig.

Lad mig blot tage et eksempel. En enlig forsørger, som har måttet opgive universitetsstudiet og nu prøver at betale gælden af ud af en løn som ufaglært. Her er 50.000 kr. ganske mange penge. Derfor virker det ikke med en generel bundgrænse, og derfor kan vi ikke støtte regeringens forslag.

De Radikales forslag er væsentlig bedre, men er på nogle punkter lidt for ukonkret. Man kan faktisk ikke se ud af det, hvor meget folk egentlig skal betale, og hvor meget støtte de kan få. Der tales om visse objektive kriterier. Hvad er det?

Jeg vil også sige – og her er jeg sådan set enig med ministeren – at jeg finder det med både en 10-års grænse og en 15-års grænse uheldigt. Dermed favoriserer man netop i visse tilfælde dem, der er gået over til Hypotekbanken, i forhold til dem, der fortsat betaler.

Af disse grunde synes jeg ikke, at de Radikales forslag er perfekt, men det, jeg håber vi kan nå frem til efter denne debat, er, at vi sammenarbejder vores og regeringens tanker; så tror jeg, der kan komme et godt forslag ud af det.

Estrup (RV):

Undervisningsministeren startede med at sige noget, som jeg tror de fleste af os, der har beskæftiget os med problemerne på studiegældsområdet, kan skrive under på, nemlig at nemt er det ikke. Det kan jeg være fuldstændig enig i, og derfor skal mine kommentarer også ses i lyset af dels dette, dels at vi fra radikal side ikke gør krav på at have patent på løsningen.

Det er klart, at der i opbygningen er en vis lighed mellem det radikale forslag og det forslag, regeringen er kommet med. Jeg synes, det er rigtigt at lægge vægt på, at der dels fortsat skal være en rentetilskudsordning, som hjælper dem, der er i gang med afbetalingen, dels skal være en særlig proce-

[Estrup]

dure for gældssanering. Så langt tror jeg vi er helt enige.

Alligevel vil jeg sige, at jeg synes ikke, regeringens lovforslag er landet rigtigt, og det synes jeg kan siges både om rentetilskudsordningen og om gældssaneringsordningen.

Rentetilskudsordningen har efter min mening i det lovforslag, regeringen har fremsat, nogle klare svagheder.

For det første synes jeg, det er ulogisk, at man nu vil stryge rentetilskuddet til dem, der allerede har fået deres gæld overtaget af Hypotekbanken, men som ikke alle sammen kan vente at blive gældssaneret. En meget stor del af de 25.000-26.000 studerende, der i øjeblikket er i Hypotekbanken, vil ikke kunne regne med en gældssanering, og til dem siger man altså nu: der er ikke noget rentetilskud. Det synes jeg er en forkert konsekvens at drage, når vi har set, at de, der har deres gæld i Hypotekbanken, har haft svært ved at finde ud af at udnytte ordningen.

Dermed er vi så fremme ved spørgsmålet om, hvad der er galt ved den nuværende rentetilskudsordning. Der er bl.a. det galt, at den er vanskeligt forståelig, og at man af den grund ofte har opgivet at udnytte den. Derfor mener jeg, det er vigtigt, at vi får lavet en bedre rentetilskudsordning, men det skal være en ordning, der binder rentetilskuddet til den faktisk betalte rente, og her synes jeg, regeringen gør den nuværende ordning dårligere end nødvendigt ved at lade diskontoen være udgangspunktet, hvor man burde fortsætte med at lade den faktisk betalte rente være udgangspunktet.

Derved får vi nogle problemer, for som det også er belyst i nogle af de beregninger, der er lavet over regeringens lovforslag, er det såmænd ikke så meget, der bliver flyttet, og hvis rentesituationen ændrer sig, kan man faktisk komme til at stille nogle af de studerende væsentlig ringere, end de står i dag. Det synes jeg ville være uheldigt, og derfor mener jeg, at man enten skal holde fast i den ordning, som vi kender i dag, men med en bedre dækning, eller også skal man gå over til en helt anden ordning, måske til en direkte konvertering af gælden.

Jeg vil i den forbindelse sige, at jeg opfatter regeringsforslagets § 9 som lidt af en blankoveksel. Det er muligt, det er galt læst, men det virker, som om ministeren kan be-

slutte stort set hvad som helst på dette område.

Hvis vi så går over til gældssanerings siden, synes jeg, der er én stor svaghed, og det er, at man ikke beskriver, hvilke vilkår der faktisk vil gælde for dem, der bliver gældssaneret. Der er ikke nogen tidsfrister for, hvor længe man skal kunne komme til at betale tilbage. Man kan i og for sig forestille sig alt fra yderligere et halvt eller et helt år til en meget lang periode. Jeg synes, det er vigtigt, at man får sat en bom for, hvor lang tid der kan gå.

Jeg synes også, at den 10-års karenstid, som regeringslovforslaget indebærer for dem, der efter forslaget fremsættelse måtte flytte over i Hypotekbanken, gør det omsonst at forestille sig en egentlig gældssaneringsmulighed for dem, der ikke allerede er kommet ind under Hypotekbankens vinger. Det er jo ikke tænkeligt, at man kan se nogen fordel, hvis man skal vente 10 år, før man overhovedet kan få taget sin sag op. Det synes jeg er en stor svaghed i lovforslaget.

Dernæst vil jeg sige, at jeg synes, det er lidt uklart, hvor mange man forestiller sig at kunne magte i Hypotekbanken. Man kan læse bemærkningerne sådan, at man regner med at kunne gældssanere hele 5.000 personer det første år. Det er da selvfølgelig ønskeligt, hvis det kan lade sig gøre, men er det virkelig muligt?

Dernæst vil jeg så spørge, hvordan man overhovedet er kommet frem til tallet 150-250 mill. kr. Det er jo en ganske stor del af den gæld, der er overtaget i Hypotekbanken. Det ville være interessant at vide noget mere om, hvordan det tal er fremkommet.

Jeg synes altså, der klart er nogle problemer i regeringens lovforslag, som vi må prøve at få arbejdet videre med under udvalgsarbejdet.

Så vil jeg godt komme med en sidste kommentar til regeringens lovforslag. Der er, når man læser bemærkningerne, en antydning af en moraliseren, som jeg ikke er særlig glad for. Der står, at man skal følge de enkelte, at man skal se på deres betalingsvilje. Der er lidt formynderi i den holdning, som jeg synes er urimelig, når sagen dog er den, at vi alle sammen erkender, at gældssanering tager udgangspunkt i nøjagtig det samme, som gælder for erhvervslivet: at vi her har en byrde, som er erkendt håbløs, og som der derfor

[Estrup]

skal gøres op med, og så synes jeg ikke, det er rimeligt at tage moralprækener ind i billedet.

Så vil jeg godt kommentere nogle enkelte ting i SFs forslag, som jo på mange måder er tiltalende ud fra den betragtning, at man her får taget fat i hele gældsbyrden, hvad enten den er i Hypotekbanken eller i de private pengeinstitutter. Det er et af de store problemer, når man kigger på gældssanerings-spørgsmålet, hvordan man også får gældssaneret i de private pengeinstitutter. Det har man løst med SFs forslag.

Ud over at man kan diskutere en række detaljer i selve forslagens opbygning – hvad skal der gøres med hensyn til formuen hos de pågældende, der gældssaneres; kan man forestille sig, at man altid har de tilstrækkelige oplysninger, når man skal til at vurdere, hvor meget der har været betalt, og hvor meget der har været bruttoindkomst i de forløbne år? – er der et overvejende problem, og jeg synes, det er et helt principielt problem, nemlig: skal man lave en summarisk gældssanering, således som SF forestiller sig, efter nogle overordnede regler, eller skal man vurdere individuel trang? Det er sådan set det afgørende skel mellem det, vi fra radikal side forestiller os, og som regeringen også arbejder på, og så SFs forslag.

Jeg synes, det er betænkeligt at forlade princippet om, at det er håbløs gæld, der saneres bort, og gå over i en fuldstændig summarisk regel for gældssaneringen. Det letter arbejdet – rigtigt! – men det skaber også en fornemmelse af, at de, der har betalt af i lange perioder, før vi lavede gældssaneringen, faktisk bliver sorteper i dette spil. Den principielle diskussion bliver vi nødt til at få afklaret. Det skiller nok i nogen grad vores tanker fra SFs.

Og så vil jeg godt yderligere om SFs forslag sige, at det er jo uklart, om man forestiller sig, at der også skal være et krav om, at de pågældende, der gældssaneres, har været aktivt erhvervssøgende på fuld tid. Hvis man ikke har været det, kan man jo faktisk slippe relativt nemt til at komme af med gælden.

Pia Kjærsgaard (FP):

Forslagsstillerne har ret i, at der foreligger en fortvivlende situation, men dette fattige lille land har jo desværre ikke råd til, at et

femcifret antal unge hvert år af folketingsflertallet lokkes ind i fejluddannelser.

Det bedste, man kan gøre nu, er allerede her fra efteråret 1987 at nedskære antallet af nye studerende ved universiteterne og andre højere læreanstalter med et ganske væsentligt antal. Følger man den linje konkret i en år-række, har man faktisk indskrænket problemet med de studiegældsramte til dem, der er optaget i 1986 og tidligere år, og så kan man begynde at tage fat på at klare det, men hvis man bare bevidstløst kører videre med at bruge milliarder på at fejluddanne store nye grupper, er problemet fuldstændig uløseligt for et land, som folketingsflertallet desværre har belemret med alle tiders verdensrekord i skattetryk og udlandsgæld pr. indbygger.

Så længe de andre partier herinde er enige om at fortsætte frådseriet med offentlige midler, kan Fremskridtspartiet altså ikke anvise anden vej til begrænsning af de studiegældsramtes problemer end rent administrativt at fjerne de værste ulykker ved at eftergive eller lempe gældsbyrden efter en konkret bedømmelse af, hvor uskyldig den pågældende er i, at han eller hun er kommet i økonomisk uføre.

Derimod mener Fremskridtspartiet, det ville være en udmærket idé at indføre en fast studieløn kombineret med strengere adgangsbetingelser, således at alle uddannelser lige-stilles.

Og så har jeg noteret mig en lille ting. Jeg har undret mig over, hvordan SF har fundet frem til antallet af personer med en gæld på over 300.000 kr. i 1985. Ifølge undervisningsministerens forslag var antallet i juli 1986 kun 577 personer, hvis vi startede ved en gæld på 250.000 kr.

Der er altså et eller andet, der halter i SFs forslag, og jeg kunne godt tænke mig at få oplyst, hvor man har fundet sine tal, om det er SF eller undervisningsministeren, der har givet de korrekte oplysninger.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

De Radikale skriver i bemærkningerne til deres forslag, at det afgørende er, at den brede politiske enighed, der synes at være om en indsats til afhjælpning af studiegældsproblemet, nu hurtigt fører til et konkret resultat.

[Elisabeth Bruun Olesen]

Denne betragtning er VS 100 pct. enig i, men efter at have læst regeringens forslag tillader jeg mig at konkludere, at de mange forstående ord om de gældstyngedes situation er tomme, og at ordet »synes« ikke synes at have så meget bund i virkeligheden.

Forslaget fra regeringen betyder ikke ret meget i kroner og øre for det enkelte menneske, og i forhold til, hvor stort problemet er, synes jeg næsten, man kan tillade sig at sige, at det er en hån mod disse folk.

Komiteen for Studiegældsramte har regnet ud, at forbedringen efter skat er meget lille. Den har lavet nogle konsekvensberegninger, der siger, at ved en socialindkomst fra 100.000 kr. op til 170.000 kr. er forskellen pr. måned efter skat i intervallet plus 3 kr. til plus 168 kr., mens der er en negativ forskel i intervallet fra 185.000 kr. og opefter. Dette er graverende, også selv om tallene ikke skulle stemme til punkt og prikke. Det må vi selvfølgelig have opklaret under udvalgsarbejdet.

Forslaget indebærer, at studiegældsramte fortsat skal leve på et meget lavt niveau, og at der kun skal ske eftergivelse i helt håbløse situationer.

VS mener, at regeringen burde have bekymret sig mere om og have været mere optaget af at finde en reel løsning, der var nogle flere penge i til de enkelte, end at bekymre sig så meget, som man også har gjort her, om, at nogle få kunne tænkes at misbruge systemet og nogle andre få, der har betalt, kunne tænkes at føle sig forfordelt.

Jeg har siddet og tænkt på under denne debat, at jeg aldrig har hørt en debat, hvor hensynet til dem, der har gjort noget rigtigt, har vejet så tungt. Enhver forbedring, vi vedtager i Folketinget, er en forbedring for fremtiden, som også de, der har betalt i fortiden, kan glæde sig over. Ved alle andre love vejer det synspunkt ikke nær så tungt, som det gør i denne sag.

Jeg følger, at det er en fantastisk moraliseren, som om man inderst inde tror, at de folk, der ikke har betalt deres studiegæld, i virkeligheden er lidt skyld i det selv. De kunne bare have gjort som andre og have betalt. Den holdning kan jeg ikke lide. Jeg mener ikke, at de gældstyngede er en uendelig hob af mennesker, der bare snyder staten, overhovedet ikke.

De Radikales forslag er langt bedre end regeringens, men som SF var inde på, mener

vi, det er upræcist. Man kan ikke rigtig finde ud af, hvor meget den enkelte skal tilbagebetale, før vedkommende kan siges at være gældfri.

SFs forslag er det mest præcise i forhold til de Radikales og også det mest vidtgående: debitorer skal simpelt hen betale af i en 10-årig periode, og beløbet, der skal betales, er 15 pct. af den del af indkomsten, der overstiger højeste dagpengesats. Herefter eftergives gælden.

Vi mener, at det er det princip, der harmonerer bedst med VS' principielle holdning til gældssaneringen, som er, at en gældssanering, der batter, skal indeholde en rentesanering, så renterne bringes i overensstemmelse med de billige statslån, at ingen gældsramte skal tvinges til at betale af på sin studiegæld i over 10 år, og at tilbagebetalingen skal tage sit udgangspunkt i, at den færdiguddannede i tilbagebetalingsperioden skal kunne opretholde en rimelig levestandard. Vi mener, at en rimelig levestandard er, når skyldneren når op på en indtægt eller et levestandard, som svarer til gennemsnittet af en faglært arbejders.

SFs forslag er det, der når længst i forhold til det, vi mener, og derfor vil vi selvfølgelig helst tage udgangspunkt i SFs forslag, men mener, at SFs i kombination med de Radikales forslag kunne være et godt udgangspunkt for at handle.

Aldrig har jeg været så enig med en socialdemokrat som i dag. Hr. Erling Olsen sagde, at vi har pligt til ikke bare at drøfte tingene. Jeg har kun siddet i Folketinget i tre år. I de tre år har vi diskuteret SU og gældssanering fem eller seks gange, og hver eneste gang har alle sagt en masse flotte ord, men der er aldrig truffet en afgørelse. De gældssanerede er lige så gældstyngede, som de var, da jeg startede, ja, nogle af dem har det faktisk meget værre.

Jeg mener, vores diskussion i dag bør være sidste indlæg i debatten, før der handles, og før principperne fastlægges. Jeg var meget glad for, at hr. Erling Olsen gav SF ret i, at man ikke skal trække i mere end 10 år. Det synes jeg er rigtigt.

Jeg er lidt mere betænkelig, når man vil op på 25 pct. i stedet for SFs 10 pct. Det betyder, at en, der har en indtægt på 200.000 kr., skal betale 23.200 kr., og det kan i enkel-

[Elisabeth Bruun Olesen]

te tilfælde godt være meget, det kan i mange tilfælde være enormt meget.

Jeg har bemærket, at SFs forslag slutter med, at til trods for SFs forslag – hvis det blev vedtaget i den form, det foreligger i – skal gældssanering efter konkursloven også være mulig og omfatte også gældstyngede med studiegæld. Der vil stadig væk være folk, man ikke kan sætte på formel. Der vil være folk, som til trods for en tilsyneladende stor indtægt ikke kan betale det, simpelt hen fordi deres sociale forhold med børn og andre ting er af en sådan art, at det er umuligt, og de skal så hjælpes efter konkurslovens bestemmelser.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 94 (om renteletelse og gældssanering af studiegæld), hr. Estrup, har ordet.

Estrup (RV):

Det er en af de dage, hvor det ikke er nødvendigt at takke for kommentarerne, for jeg tror, vi kan takke hinanden, når vi om forhåbentlig ikke ret længe har gennemført noget på det her område. Det er vel det, det drejer sig om.

Derfor var jeg meget enig i mange af de bemærkninger, fru Elisabeth Bruun Olesen havde, og som hr. Erling Olsen havde tidligere. Det gælder om, at vi får en ordning nu. Jeg synes også, at der ligger et rimelig godt grundlag for, at vi kan blive enige.

Det er klart, at når man arbejder med så vanskelige problemer, så når man også frem til principielle spørgsmål, som ind imellem naturligvis må skille, og som man så må vælge imellem. Et af dem var jeg inde på lidt tidligere, nemlig om man her skal følge konkurslovens hidtil anvendte principper for gældssanering, altså at det er individuel trang, der er afgørende for gældssaneringen, eller man skal gå over til det, man kunne kalde et retsprincip, hvor man efter relativt summariske regler afskriver en del af gælden, når bestemte, nærmere fastlagte kriterier er opfyldt.

Jeg synes, vi må gøre vores stilling op i det følgende. Jeg vil ikke låse mig fast på nuværende tidspunkt, blot sige, at vi har altså taget udgangspunkt fra radikal side i kon-

kurslovens hidtidige opfattelse af gældssanering.

Jeg vil godt pege på én yderligere ting, som må indgå i overvejelserne. Det er klart, at i det øjeblik man anvender summariske gældssaneringsprincipper, kan man komme i den situation, at der er nogle, der bliver behandlet for gunstigt, og nogle, der bliver behandlet for dårligt. Man kan faktisk godt komme i den situation, at folk, som opfylder hr. Rahbæk Møllers kriterium og SFs forslags kriterium, ikke vil være i stand til at betale, fordi de har andre forpligtelser.

Jeg bed mærke i et af fru Elisabeth Bruun Olesens tidligere indlæg om, at vi faktisk meget nemt kan opstille enkeltteksempler, som gør, at et summarisk gældskriterium ikke er acceptabelt, og det synes jeg vi skal lade indgå i overvejelserne. Specielt hvis vi måtte overveje at ændre procentsatsen fra 15 til 25, som hr. Erling Olsen antydede, kan der meget nemt være en del gældsramte, som falder igennem nettet.

For os er det vigtigt, at man kombinerer en gældssaneringsordning med hjælp til selvhjælp i form af en rentetilskudsordning. Jeg ved ikke, om det er forudsat i SFs forslag, at man opretholder rentetilskudsordningen. Jeg synes, at det må være et krav, at vi gør, hvad vi kan for stadig væk at opmuntre dem, der er i gang med at tilbagebetale, til at fortsætte med det, og så til gengæld laver nogle rimelige gældssaneringsregler for de tilfælde, hvor det slet ikke kan lade sig gøre.

Jeg vil godt kommentere nogle af de bemærkninger, der har været, og i første omgang tage fat i noget af det, som undervisningsministeren sagde om det radikale forslag.

Det, undervisningsministeren bl.a. var inde på, var, at med den karenstid på to år, vi har arbejdet med, bliver det alt for let, det bliver alt for tiltrækkende at flytte over i Hypotekbanken og få saneret sin gæld dér. Jeg tror ikke, det er en rigtig opfattelse af, hvad der ligger i vores forslag, for man skal jo opfylde flere krav for at blive gældssaneret.

For det første skal man altså have været de to år i Hypotekbanken, have fået sin gæld overtaget af Hypotekbanken. Dernæst skal man opfylde nogle objektive trangskriterier for overhovedet at få vurderet sin sag. Det vil sige, at man meget vel kan risikere, at man, når man flytter over i Hypotekbanken,

[Estrup]

opdager, at man faktisk ikke hører til den gruppe, der er gældstynget i et omfang, som berettiger til gældssanering. Derfor tror jeg ikke, der vil blive det gennemtræk og den spekulation i en sådan regel, som undervisningsministeren antydede. Jeg tror til gengæld, at en 10-års regel som karenstid vil være helt uholdbar.

Dernæst spørgsmålet om at trække betalingen i langdrag, som undervisningsministeren hæftede på den 15-års periode, der foreslås i vort forslag. Jeg synes, man skal se de 15 år som det ultimative tidspunkt, hvor man under alle omstændigheder slipper ud af gældssituationen.

Det er naturligvis det problem, der ligger i at sanere gæld til private pengeinstitutter. Hvis man fastholder, at det skal være en individuel trangsvurdering, der ligger til grund for gældssaneringen, er det det samme som at sige, at så kan man ikke sanere i de private pengeinstitutter. De er ikke i stand til at udøve det skøn, som er nødvendigt.

Så må vi finde en måde at sikre, at man ikke bare i uendelig tid kan få lov til at betale tilbage, og da er det naturligvis rimeligt at holde fast ved de 15 år som den garantiperiode, der i forvejen er for de statsgaranterede banklån.

Fru Connie Hedegaard var bl.a. inde på vores overvejelser om en automatisk rentetilskudsordning og syntes, at det var dog vist at gå for langt. Man måtte i hvert fald kunne forvente, at folk kunne skrive en ansøgning.

Ja, det kan man godt forvente, men dels må man sige, at den rentetilskudsordning, som eksisterer i dag, ikke er den lettest forståelige for folk, dels har de valgt forskellig praksis i de private pengeinstitutter og i Hypotekbanken med hensyn til afskrivning på eksisterende gæld. Det har naturligvis gjort, at interessen for at udnytte rentetilskuddet hos dem, der allerede har deres gæld i Hypotekbanken, har været væsentlig mindre. En af betingelserne må derfor selvfølgelig være, at man anvender fælles principper.

Kombinationen af disse forskellige administrative principper og en relativt vanskeligt forståelig ordning har naturligvis betydet, at nogle har givet op. Jeg synes ikke, at man skal overlade vigtige ting som rentetilskud og gældsnedbringelse til folks evne til at læse lovtekster. Jeg synes, man her skal skære igennem og sige, at det drejer sig om at få

gælden bragt ned. Det er det, der er meningen med rentetilskuddet.

Hr. Rahbæk Møller var inde på 10-års grænsen og 15-års grænsen og syntes, at det var uheldigt med to grænser. Det kan jeg godt forstå ud fra hr. Rahbæk Møllers forslag. Men hvis man holder fast i det andet princip om, at det skal være den individuelle trang, der ligger til grund, kommer man næsten ikke uden om at have en primær grænse for den gældssanering, som foregår i Hypotekbanken med et sigte på 10 år, og så en nødløsning, som hedder 15 år, når det drejer sig om dem, hvis gæld er blevet ude i de private pengeinstitutter. Det er begrundelsen for det. Det er i og for sig ikke et ønske om, at folk skal strække perioden til de 15 år.

Jeg vil slutte med at sige, at vi i hvert fald fra radikal side vil gøre, hvad vi kan, for at dette fører til en brugbar ordning, som hurtigt får løst nogle af de afgørende gældsproblemer. Jeg tror, man må sige, at her ville det virkelig være en fordel at finde en bred løsning. Det er noget, der fungerer hurtigt og effektivt, vi har brug for, og derfor også noget, der egner sig vældig godt til en bred politisk løsning.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Det var blot det dér med den automatiske rentetilskudsordning. Man kunne løse problemet ved at sige, at pengeinstitutterne, når en færdiguddannet indgår en afviklingsaftale, har pligt til at oplyse om, hvilke muligheder der er, på en letforståelig måde. Det kunne måske løse hr. Estrups problem.

Jeg mener stadig væk, at der er nogle mennesker, der selv kan klare deres forpligtelser, og som ikke ønsker at bede nogen om tilskud til det ene og det andet, og så lad dem have den holdning. Til gengæld er det ikke, som hr. Estrup sagde, evnen til at læse lovtekster, der skal afgøre det. Men de kan få vejledning i, hvilke rettigheder og muligheder de har.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Jeg mener, at det meget vel skulle være muligt at kombinere en automatisk regel, der tog en meget stor del af sagerne væk, med en

[Erling Olsen]

individuel bedømmelse, når denne regel virkede uhensigtsmæssigt. Jeg tror, vi må kunne finde en middelvej.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 95 (om gældssanering for studiegældsramte), hr. Rahbæk Møller, har ordet.

Rahbæk Møller (SF):

De bemærkninger, hr. Erling Olsen kom med, kan jeg fuldt ud tilslutte mig.

Jeg vil først kommentere de bemærkninger, ministeren og nogle af de borgerlige ordførere er kommet med.

Ministeren kritiserede vores forslag for, at det indfører en 10-års periode i stedet for den oprindelige 15-års periode. Der er vel ikke andet at sige til det, end at da man lavede den ordning i sin tid, havde man aldrig nogen sinde forestillet sig, at disse lån skulle blive så byrdefulde, som de er. Og der er mange mennesker, der piner sig og også efter de forslag, der foreligger, vil pine sig i mange år. Vi siger nu, at 10 år må være nok, og jeg forstår, at der er et klart flertal for denne grænse, og det synes jeg bare ministeren må tage til efterretning.

Så siger ministeren, at vores forslag ikke vil anspore til, at folk betaler mest muligt. Det er helt bevidst. Der er i dag nogle mennesker, der vitterlig prøver at betale, hvad de skylder, og piner sig i urimelig grad. Jeg tror, ministeren selv var inde på det. Det er bevidst. Vi foreslår at sætte et kriterium ind, der siger: mere skal folk ikke pines, selv om nogle måske kunne tvinges til at betale mere.

Ministeren siger, at det vil anspore til lånoptagning. Det mener jeg er en korrekt indvending, og derfor drager vi den konsekvens, at banklån skal væk. Det er klart, at hvis man beholder banklånene og samtidig indfører sådan et kriterium, så får man et incitament til at låne los. Derfor skal vi, samtidig med at vi gældssanerer, simpelt hen stoppe optagelsen af banklån.

Det var vistnok svar på de tre indvendinger, ministeren havde. Jeg noterede da også, at ministeren mente, at vi viste gode hensigter. Det er jeg glad for at høre.

Fru Connie Hedegaard kommenterede ikke vores forslag, men hr. Helge Sander

spurgte, om det kunne være rimeligt, at folk, der tjente 300.000–400.000 kr., ikke skulle betale ud over 10 år. Hvis folk i blot nogle år har tjent 300.000–400.000 kr. og de har betalt 15 pct. af det, der ligger ud over 105.000 kr., så har de vel også betalt deres gæld tilbage. O.k., det kan vel klares, og der vil da fremkomme mystiske særtilfælde, hvor folk har gået på dagpengesats i 10 år og ikke betalt en krone, og lige pludselig får de en indkomst på 300.000–400.000 kr. Så kan man da godt sige, at det måske var lidt uretfærdigt, men det er jo nogle helt specielle tilfælde, så jeg synes ikke, den indvending er seriøs.

Hr. Erling Olsen og fru Elisabeth Bruun Olsen vil jeg takke for principiel tilslutning. Til hr. Erling Olsen vil jeg sige, at det skal ikke være nogen hemmelighed, at vores forslag i høj grad er inspireret af Socialdemokratiets SU-forslag. Det sker jo, at vi lader os inspirere af hinanden.

Det eneste, hr. Erling Olsen hæftede sig kritisk ved i forslaget, var 15 pct.-satsen. Dertil må jeg blot sige, at for os er det ikke noget helligt tal.

Når hr. Erling Olsen siger 25 pct., vil jeg godt sige, at det ikke er det tal, man kommer frem til ud fra hr. Erling Olsens egne forudsætninger. Hr. Erling Olsen går ud fra, at man betaler 50 pct. i skat. Det gør man altså ikke. De mennesket, vi taler om, vil typisk betale 56 pct. i marginalskat, og de af dem, der kommer op på over 200.000 kr., har en marginalskat på 68 pct. Og vi taler med en 25 pct.-grænse om faktiske marginalskatte på 81 kontra 93 pct.

Nu har det aldrig været SF, der har udtrykt den store frygt for meget høje marginalskatte, men jeg vil godt spørge, om det er i god overensstemmelse med socialdemokratisk tankegang at tvinge det så langt op. Jeg synes, det er betænkeligt.

Som jeg sagde før, er 15 pct. ikke et helligt tal. Jeg tror, vi kan tale om at finde den rigtige faktor, også ud fra, hvad folk egentlig skal have tilbage, når de har betalt deres gæld og har betalt skat.

Hr. Estrup erkendte, at vores bedre end de andre forslag har løst problemet med at ligestille gæld i private banker med gæld i Hypotekbanken. Det takker jeg for. Hr. Estrup havde nogle tekniske kommentarer. Det er rigtigt, vi ikke har medtaget formuer, og selv-

[Rahbæk Møller]

følgelig skal der også tages hensyn til, hvad folk har i formue osv. Det kan vi gå igen- nem.

Hr. Estrup rejste et afgørende princip- spørgsmål: skal man bruge en summarisk løsning eller en individuel? Det var også det, hr. Erling Olsen sagde. Jeg tror, vi er nødt til at have et gennemsnit, en eller anden sammenvejning af de to ting. Jeg tror, vi er nødt til at have en forholdsvis summarisk regel for de mange. Den må gerne være mere udbyg- get end i vores forslag. Måske burde man tage hensyn til antallet af børn og forsørger- pligt og meget andet og naturligvis til, om de har personlig formue, og om de har anden gæld.

For de folk, der på grund af sammenstød af mystiske omstændigheder for så vidt har en god indtægt, men alligevel ikke kan betale – dem vil der være – har vi jo skifteretterne. Jeg forstår, der også er flertal i Folketinget for at lempe betingelserne for at få gældssa- neret ved skifteretten, således at også folk med studiegæld kan komme ind under det. Det forstod jeg på førstebehandlingen af det socialdemokratiske forslag herom, så jeg mente egentlig, at tingene var på plads.

Jeg mener, det individuelle og det summa- riske kan sammenarbejdes, og jeg tror, det er det, vi skal bestræbe os på.

Fru Pia Kjærsgaard spurgte, hvor vi har vores tal fra, fordi hun havde noteret, at der var en forskel mellem ministerens oplysning- er og vores. Vi har vores tal fra den under- søgelse, Statens Uddannelsesstøtte har lavet.

I øvrigt vil jeg konstatere, at der er én ting, vi mangler, og det er bedre statistiske oplysninger. Vi har været nødt til at fremsæt- te vores forslag uden overhovedet at have gjort os overvejelser om, hvad det egentlig koster, og det synes jeg er lidt pinligt. Men vi har ikke – vi kender dem i hvert fald ikke – statistiske oplysninger, der kunne hjælpe os til at regne dette ud, og det skal vi selvfølgelig have, det er klart.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg synes, der er sagt mange rigtige ting, og der er især stillet mange virkelig gode spørgsmål. Jeg tror, ingen forventer, at jeg skal besvare de spørgsmål i dag. Mange af dem glæder jeg mig selv til at se svarene på.

Hr. Erling Olsen beskrev en meget enkel ordning, hvorefter man siger: hvor meget har vedkommende skullet betale i skat? Det er cirka halvdelen. Derefter er der den anden halvdel tilbage, hvor man så kan forlange, at halvdelen af denne halvdel skal gå til tilba- gebetaling af studiegæld, det vil sige 25 pct.

Det er jo enkelt, og det er også enkelt at sige, at efter 10 år er man færdig med den sag. Det er enkelt, og det er ikke sikkert, det vil være voldsomt dyrt, det kan vi da prøve at regne på, men spørgsmålet er, om det er rimeligt, og om det er let at administrere. Et forslag kan godt være let at beskrive uden at være let at administrere.

Vi skal vel tage hensyn til, hvad for en skattekommune folk har boet i. Dette med, at man skal have betalt halvdelen i skat, er jo forskelligt, alt efter om man har boet i Københavns Kommune eller man har boet i en langt billigere kommune. Vi skal altså kig- ge på 10 år gamle selvangivelser.

Så er spørgsmålet, om det er rimeligt at sige, at efter 10 år afskriver vi resten. Det kan være rimeligt i nogle tilfælde, men i an- dre tilfælde kan det være særdeles urimeligt.

Det, jeg ville sige om hr. Erling Olsens forslag, er, at det er let at forklare, derfor har det politisk styrke. Jeg kan godt se, at det ligner det forslag, der er fremsat af SF, men jeg er bange for, at det vil være fantastisk svært at administrere, og det vil betyde en vurdering, næsten en historisk kulegravning, af utrolig mange menneskers færd og til- værelse de sidste 10 år. Måske har jeg mis- forstået noget, men sådan som det her blev fremstillet, rejser det disse spørgsmål hos mig.

Vi skal undgå, at alt for mange skal have endevendt deres økonomiske forhold. Vi skal undgå at klientgøre folk. Vi skal sørge for, at så mange som muligt ikke får deres gæld i Hypotekbanken. Vi skal prøve at hjælpe dem, mens de er i en helt normal afbetalings- situation.

Hr. Rahbæk Møller mente, det var urime- ligt, at man efter regeringens forslag skulle vente i 10 år, og mente også, at det var uri- meligt at sætte en 50.000 kr.s grænse for, hvem der kan få noget, altså det, der svarer til halvdelen af socialindkomsten. Det er re- geringens forsøg på at finde et objektivt og let administrerbart kriterium, som kan ud- skille en lang række låntagere, så vi undgår

[Undervisningsministeren]

at gøre dem til objekter for nærmere behandling.

Hr. Estrup var ked af, at vi ville stryge rentetilskuddet til dem, der er i Hypotekbanken. Jeg vil gerne minde om det, der står i bemærkningerne, nemlig at rentetilskuddet kun benyttes af 6,5 pct. af dem, der er i Hypotekbanken. Det er det, der er årsagen til, at vi tager dem ud. Men lad os se nærmere på det, for det er ikke sikkert, det er nogen nødvendighed. Der er altså ikke mange, der benytter sig af det, og derfor foreslår vi at lave et mere generelt system.

Hr. Estrup ville hellere tage udgangspunkt i den faktiske rente end i diskontoen. Regeringens forslag hænger sammen med, at vi i den eksisterende rentetilskudsordning tager udgangspunkt i diskontoen. Jeg vil gerne overveje, om vi i stedet for skal tage udgangspunkt i den faktiske rente. Det er der fordele ved, men det er der også betydelige ulemper ved, og alle har jo hidtil accepteret, at vi, når det gælder rentetilskud, bruger diskontoen som udgangspunkt.

Når det gælder § 9, kan jeg tilslutte mig hr. Estrups bekymring over alle disse bemyndigelser. Jeg kan ikke udstå dem, og jo flere jeg kan blive fri for, jo bedre. Lad os se på, om vi kan fjerne nogle af dem. Vi kan vel binde dem op. Jeg har intet som helst ønske – jeg tror, jeg taler på alle fremtidige undervisningsministres vegne – om, at der skal være flere bemyndigelser end højst nødvendigt i dette meget vanskelige lovkompleks. Jo mere vi kan få det hele slået fast i enkle kriterier, som de studerende og de, der har overstået deres studier, kan gennemskue, jo bedre, og jo færre bemyndigelser, jo bedre.

Hr. Estrup kunne ikke lide den undertone af formynderi og moral, som lå i nogle af bemærkningerne til regeringens forslag. Jeg mener ikke, det er formynderi og moral. Det er alene et spørgsmål om retfærdighed.

Vi skal ikke stå med pegepinen, og vi skal ikke sige: jamen du har levet et uforvarsligt liv, og derfor vil vi nu straffe dig, osv. Det er ikke det, det drejer sig om. Det drejer sig om at undgå spekulation, at undgå, at man kan spekulere i at få gældssanering senere hen. Hvis vi skaber en sådan spekulationsmulighed, så får vi folk til bedvidst at søge ind i Hypotekbanken, og så klientgør vi folk. Så skaber vi endnu flere mennesker, som skal have alle deres forhold de sidste 10

år endevendt, og det er det, vi skal forsøge at begrænse.

Det er derfor, regeringens forslag efter lange og trange overvejelser er blevet så enkelt og let administrerbart, som det er. Med regeringens forslag reducerer vi antallet af folk, der skal have deres forhold undersøgt, mest muligt. Vi begrænser spekulationsmulighederne, og vi sikrer, at alle kan se, hvad de kan regne med i forskellige situationer.

Nu hørte jeg, at der var nogle, der mente, at selv regeringens forslag var kompliceret. Det skyldes alene, at regeringens forslag er udtømmende. Hvis man tager hr. Erling Olsens princip og skriver det ned i paragraffer og omsætter det i cirkulærer, sådan at sagsbehandlerne kan administrere det, så kan jeg godt fortælle, at det bliver et meget omfattende regelsæt, vi skal udfærdige.

Jeg nævner det, fordi jeg egentlig så gerne ville tilslutte mig det Erling Olsenske princip. Det er meget enkelt. Jeg er bare bange for, at det ikke bliver morsomt at administrere. Jeg står her nu engang ikke blot som repræsentant for en regering og nogle politiske partier, men også som repræsentant for det apparat og de stakkels embedsmænd, som skal døje med det her system i det kommende år. Det bliver ikke rart at sidde dér, hvis ikke vi nu vedtager noget, der er meget, meget enkelt.

Regeringens forslag ser måske indviklet ud, men jeg vil vove den påstand, at det er det enkleste forslag, vi har til behandling i dag.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg fik et svar fra SFs ordfører, hr. Rahbæk Møller, og det lød meget officielt.

Det er penge, det her drejer sig om. De fleste lovforslag, der bliver lagt på Folketingets bord, drejer sig om penge. Jeg kunne godt tænke mig at kende antallet af gældsramte. Det kom undervisningsministeren ikke ind på i sin tale. Jeg synes, det er væsentligt, hvilke tal der er rigtige. Er det SF, der er ude på overbudspolitik også på det her område, eller er det undervisningsministerens tal, der er de rigtige?

Hvis ikke det kan oplyses nu, vil jeg godt have det oplyst igennem udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (for forslagene til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget og forslagene til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 10. februar 1987 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvide til den i salen opslåede dagsorden.

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvide til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 13.10
